

Vägledning ger i vården av döe

Att införa en evidensbaserad vårdplan för bättre palliativ vård de sista dygnen i livet:

Liverpool Care Pathway

—Av Marie-Louise Ekeström och Mary-Jane Windus

De flesta av oss har en bild av vad en värdig död innebär; att vara fri från smärta och annat lidande, att vara respekterad för den man är, att inte behöva dö ensam, att veta att ens närstående får adekvat stöd och hjälp och så vidare. Det är en stor utmaning för all sjukvårdspersonal att bemöta svårt sjuka och döende patienter och deras närstående. Det ställer stora krav på kunskap, på etiska överväganden kring sjukdomens process och på att kommunicera med patienten och de närstående.

För att göra ett värdigt döende möjligt är det viktigt att kunna identifiera när den sjuke kommer in i livets slutfas med bara några dagar till någon vecka kvar att leva. Det handlar om att avsluta onödig behandling och att symtomlindra, något som patient, närstående och personalgrupp ska vara införstådda med. Beslutet att avsluta behandlingen ska finnas dokumenterat i

patientjournalen. Ett av det mest effektiva sätten att höja vårdkvaliteten för den döende är att använda kunskapsbaserade och individualiserade standardvårdplaner med tydliga mål och riktlinjer.

Arton tydliga mål

Liverpool Care Pathway (LCP) kan beskrivas som en standardvårdplan för patienter under livets allra sista tid. LCP har utarbetats i England inom hospicevården med syftet att sprida kunskap från den palliativa vården till akutsjukvården. Alla enheter där döende vårdas – det vill säga palliativa enheter/hospice, kliniker och enheter på akutsjukhus, särskilda boenden/sjukhem och hemsjukvård – kan använda LCP.

Med stöd av LCP kan man i vården uppnå en kunskapsbaserad standard i form av arton tydliga mål som är viktiga för patienter som bedöms vara döende. LCP är ett formulär som används som journal och ersätter i princip

säkerhet nde

” Även om man alltid gör sitt bästa, finns det nu kunskap om varför man gör det man gör, och detta ger en ökad säkerhet. ”

all annan dokumentation förutom läkemedelslistan. Även ej uppnådda mål dokumenteras. Dokumentationen i LCP gör det möjligt att analysera i vilken grad målen uppnåtts och att sammanställa rapporter för enskilda patienter eller för patientgrupper. Detta ger unika tillfällen till kvalitetsuppföljning och utveckling av vården av döende.

Öppnare kommunikation med anhöriga

Undersökningar efter införandet av LCP har visat att personalen rapporterar en större känsla av trygghet i diskussioner med närstående om den planerade vården vid livets slut. Man ser till att försäkra sig om att läkemedel finns ordinerade att ge vid behov mot olika symtom (1). Personalen berättar också att de kan ha en öppnare kommunikation med närstående om att patienten är döende. Även om man alltid gör sitt bästa, finns det nu kunskap om varför man gör det man gör, och detta ger en ökad säkerhet (2). Genom att använda LCP blir målet med vården klart och tydligt. Eftersom LCP leder till en systematisk uppföljning av olika symtom får patienten också en bättre symtomlindring (3).

Införandet av LCP kräver stöd från den egna organisationens ledning och personalen måste ges möjlighet att förstå processen (4). Sjuksköterskor som fått stöd av en klinisk samordnare för LCP rapporterar att de känner ett ökat självförtroende både vad gäller kunskaper och beslutfattande (5). LCP-dokumentet har utvärderats varje år av en multidisciplinär styrgrupp i Storbritannien. Utvärderingarna har lett till att dokumentet utvecklats

och byggts på efter ny forskning och återkoppling från kliniska LCP-användare, i syfte att ytterligare förbättra vården för den döende patienten (6).

LCP i Sverige

En grupp representanter från Stockholms Sjukhem, Palliativa teamet i Ludvika, Ersta hospice och Långbro Park har översatt det engelska originaldokumentet till svenska. Dessa enheter har också pilottestat dokumentet. Sedan våren 2007 pågår vid Stockholms Sjukhem ett tvåårigt

Fakta

Liverpool Care Pathway, LCP, är en standardvårdplan och ett styrdokument för den palliativa vården.

Formuläret togs fram under 90-talet i England men används idag i ett flertal länder som Sverige, Slovenien, Italien, Holland, Argentina och Nya Zeeland.

LCP identifierar arton mål som bedöms vara viktiga för patienten i livets slutskede.

Ett av dessa är att icke nödvändiga åtgärder har avslutats, ett annat att man har gjort en bedömning av patientens religiösa, andliga och existentiella behov och sett till att dessa inte står i konflikt med vården man vill ge.

Läs mer om LCP på svenska på nätet: www.lcp.nu.

projekt, finansierat av Cancerfonden och Stockholms läns landsting, för att implementera LCP på enheter som vårdar döende i hela Sverige. Cirka 30 arbetsplatser representerade av palliativa enheter, hemsjukvård, sjukhus och särskilda boenden från Lund i söder till Umeå i norr använder idag LCP.

Projektet för att implementera LCP kommer att utvärderas med hjälp av journalgranskningar och enkäter till närstående. Man kommer också att jämföra data från palliativa enheter med icke-palliativa enheter som använder respektive inte använder LCP.

LCP ingår också som en del i Stockholm läns landstings projekt "Palliativ vård i livets slutskede i särskilt boende för äldre" (SÄBO). Det övergripande syftet med projektet är att öka personalens kompetens, och att pröva och utvärdera olika utbildningsmodeller (varav LCP är en) för att öka kvaliteten på palliativ vård för personer i SÄBO (7).

LCP är ett pappersdokument, men ett samarbete med Karolinska Sjukhuset har inletts för att utveckla ett webbaserat LCP som ska kunna kopplas till olika datajournaler. Utveckling av *e-learning* har påbörjats.

Att införa LCP på den egna arbetsplatsen

Introduktionen av LCP sker i sju delar. Den berörda personalen får information om bakgrunden till LCP och en genomgång av hur formuläret används. En eller flera kontaktsjuksköterskor utses för att stötta det egna teamet i att använda LCP. Enheten registreras i Liverpool som

LCP-användare och bör också vara ansluten till Svenska Palliativregistret.

Före starten av LCP får kontaktsjuksköterskan instruktioner om att granska tio existerande journaler. När tio patienter har vårdats enligt LCP görs en ny journalgranskning och granskningarna före och efter LCP-införandet jämförs. Resultaten från journalgranskningarna kan peka på om kunskapsbrister finns och om ytterligare kompetensutveckling behövs inom vissa områden. Resultaten kan också ligga till grund för diskussioner om arbetssättet på avdelningen eller inom personalgruppen. ●

Marie-Louise Ekeström
Mary-Jane Windus
leg sjuksköterskor, projektledare LCP-projektet
Palliativt Centrum, Stockholms Sjukhem
e-post: lcp@stockholmssjukhem.se

Referenser

1. Duffy A, Woodland C. Introducing the Liverpool Care Pathway into nursing homes. *Nurs Older People* 2006 Oct;18(9):33-6.
2. Jack BA, Gambles M, Murphy D, Ellershaw JE. Nurses' perception of the Liverpool Care Pathway for the dying patient in the acute setting. *Int J Palliat Nurs* 2003 Sep; 9(9):375-81.
3. McNicholl MP, Dunne K, Garvey A, Sharkey R, Bradley A. Using the Liverpool Care Pathway for a dying patient. *Nurs Stand* 2006 May 31-Jun 6; 20(38):46-50.
4. Taylor AJ, Randell C. Processmapping: Enhancing the implementation of the Liverpool Care Pathway. *Int J Palliat Nurs* 2007 Apr; 13(4):163-7.
5. Mellor F, Foley T, Conolly M, Mercer V, Spanswick M. Role of clinical facilitator in introducing an integrated care pathway for care of the dying. *Int J Palliat Nurs* 2004 Oct; 10(10):497-501.
6. Ellershaw J. Care of the dying: What a difference an LCP makes! *Palliat Med* 2007 Jul;21(5):365-368.
7. Projektplan Palliativ vård i livets slutskede i särskilt boende för äldre. Stockholms läns landsting, 2008.

Erfarenheter av LCP:

- Hela vårdteamet kring patienten blir medvetet om att patienten är döende.
- LCP har höjt kvaliteten på dokumentationen.
- Vårdens planering blir tydligare.
- Läkare och sjuksköterskor är mer aktiva med information och planering av vård i livets slutskede.
- LCP hjälper ny personal i palliativt tänkande.
- Trygghet att veta att allt blir ordinerat och att alla har samma inställning till vården.
- LCP är ett kvalitetssäkringsinstrument även för palliativa enheter.